

CAHİT SITKI'NIN KENDİ DÖNEMİNİN ŞİİRİNE BAKIŞI

View of Cahit Sıtkı About Poem Being Writer in His Age

Mehmet TÖRENEK*

Öz

Cumhuriyet dönemi şiirinin güçlü temsilcilerinden olan Cahit Sıtkı, şiirin yanı sıra dönem dergilerinde şiir üzerine yazılar da kaleme almıştır. Bunlar daha sonra *Yazılar* ismiyle bir araya getirilmiştir. Ayrıca arkadaşı, dostu Ziya Osman'a yazdığı mektuplar, ölümünden sonra onun tarafından *Ziya'ya Mektuplar* adıyla kitaplaştırılmıştır. İşte yazımızda, şairin bu iki eserinde şiir, vezin, kelime, biçim benzeri problemler ile dönemin şairlerinde beğendikleri, şiirleri ile ilgili dikkatleri ve değerlendirmeleri üzerinde durulmuş, şairin eleştirel tutumu belirginleştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cahit Sıtkı, Ziya'ya Mektuplar, şiir, şair, şiir estetiği

Abstract

Cahit Sıtkı who was one of the most significant representatives of Republic Period also wrote some articles on poetry in some journals of the period besides his poems. Later these articles were published in the book titled *Yazılar*. He wrote letters to his best friend Ziya Osman, and these letters were collected in the book titled *Ziya'ya Mektuplar (Letters to Ziya)*. This article tries to focus on the evaluations and considerations of Cahit Sıtkı on problems and likings (admiration) related to poetry, rhyme, word, and form etc... of other poets so that it tries to clarify the critical stance of the poet.

Key Words: Cahit Sıtkı, Letters to Ziya, poetry, poet, aesthetics of poetry

Giriş

Cahit Sıtkı, Cumhuriyet dönemi şiirinin güçlü temsilcilerindendir. Lise yıllarında başlayan şiir tutkusu, ölümüne kadar sürmüş, hayatını şiir üzerine kurmuş bir şairimizdir. Sağlığında üç şiir kitabı yayımlanmış olan şairin, şiir ve problemlerini konu edindiği ilk yazısı 1931 tarihini taşır. Uzun yıllar dergilerde kalmış bu değerlendirmeler, devrin dergileri için yaptığı söyleşilerle bir araya getirilmek suretiyle, *Yazılar* ismiyle yıllar sonra kitaplaşmıştır.¹ Şairin ayrıca, yine şiirden, şiirin meselelerinden, yazdıklarından söz ettiği ve Ziya Osman Saba'ya gönderdiği mektupları, ölümünden sonra *Ziya'ya Mektuplar* ismiyle kitaplaştırıl-

* Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
mtorenek@atauni.edu.tr.

¹ *Yazılar –Makaleler/ Konuşmalar/ Yanıtlar*, (Haz. Hakan Sazyek), İstanbul 1995. (Makale içinde bu eserden alıntılarda kısaca Y kullanılacaktır.)

mıştır.² Yazımıza kaynaklık eden görüşler de, bu eserlerden derlenmiştir. Bu yazılardaki eleştirel bakış ise, daha çok sezgilere ve zevke dayanmakta, düşüncelerini küçük denemeler halinde ortaya koymaktadır.

Onun şiire kendini verdiği devrede hece en güçlü dönemini yaşamaktadır. Faruk Nafiz'ler, Orhan Seyfi'ler, Yusuf Ziya'lar, Halit Fahri'ler kitaplar yayımlanmış, hece şiirini memleket edebiyatıyla birleştirmek suretiyle, geniş bir etki alanı oluşturmuşlardır. Onlardan sonra gelen ve yeni bir kuşak olan Necip Fazıl, Ahmet Kutsi, Ahmet Hamdi, Ahmet Muhip gibi şairler ise, şiirleriyle dergilerde görünmüş, ilk kitaplarını çıkarmış, bir yeni sesin ardından koşmaktadırlar. Bazı mektuplarında "çocuklar" ifadesini kullandığı Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet ise, kendilerinden sonraki kuşaktır ve arada bir on yıl vardır. Bunların dışında şiir dünyasında Fazıl Hüsnü, Sabahattin Kudret, Bedri Rahmi, Cahit Külebi, Celâl Sılay, Şevket Hıfzı gibi isimler de etkindir.

Cahit Sıtkı, ilk şiirlerinden itibaren dikkatleri çekmeye başlamış bir şairimizdir. Şiir onun için bir sevgiden çok ihtirasa dönüşmüştür. Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta, "En yaşlı şair kadar olgun ve kâmil, en genç şair kadar hatta ondan da taze ve yeni olabilmek, ne yalan söyleyeyim, şiir ihtiraslarımın başında gelmektedir."(ZM:191) der. Şiirle içli dışlı olduğu en heyecanlı devresinde, kız kardeşine yazdığı 6.5.1933 tarihli mektupta, kendisini beğenenlerin çokluğunu haber vererek, "hele hele hiç bir şey beğenmeyen ve çok titiz olan" Ahmet Haşim'in kendisine "bravo" dediğini söyler.³ İlk şiirlerini gözden geçiren, ilk kitabın ortaya çıkmasında pay sahibi olan Peyami Safa da, Cahit Sıtkı'yı üç ayrı yazısına konu edinir ve okurlarından, kendisinden büyük ümitler beklenen bu genç şairin ismini cep defterlerine kaydetmelerini ister.⁴

Genel Konular

Yazılarında dil, kelime, vezin, anlam konularını hareket noktası alan Cahit Sıtkı, mektuplarında da yine kelime, ses, form, vezin ve bütünlük üzerinde durur. Hep güzel şiirler söyleme telaşını dile getirir, şiirle güzel bir ses bırakma

² *Ziya'ya Mektuplar*, İstanbul 2001.(Makale içinde bu eserden alıntılarda kısaca **ZM** kullanılacaktır.)

³ *Evime ve Nihale Mektuplar*, Ankara 1989, s. 61

⁴ Peyami Safa'nın söz konusu yazıları "Bugünkü Türk Şiiri, (Cumhuriyet, 27 Ek.1932), "Yeni Bir Şair I", (Cum. 5 Kas.1932) ve "Yeni Bir Şair II" (Cum. 10 Kas.1932) adlarını taşır. Ramazan Korkmaz, *İkaros'un Yeni Yüzü*- Cahit Sıtkı Tarancı, Ankara 2002, s.38

arzusunu ifade eder. Bunun için kısa söylemeyi, samimiyeti, doğallığı esas kabul eder. Tabii bir de, şiir dedikodusu yapar.

Sanat dünyasını şiir üzerine kuran şairin meselelerinden biri “dil sıkıntısı”dır. Cahit Sıtkı, sadeleşme çabasının birçok kelimeyi dilden çıkardığını, Batı dillerinden alınan birçok kelimenin dilimize girmeye başladığını, böylece dilde bir karmaşanın yaşandığını ileri sürer. Sarf ve nahiv kaidelerini temelinden sarsan bu durum, şairin de işini zorlaştırmıştır. Çünkü der: “Şair, kelimelerin manasına, tedai kabiliyetine, tannanietine itimat ettiği ve bu kelimeler arasındaki ‘esraren-giz izdivaçlar’a vakıf olduğu nisbette şiirini vicdan istirahatile yazabilir...”(Y:54)

Şiiri bir kelime işi olarak gören, Mallarmé’in bu konudaki düşüncesini bir yazısında zikreden (Y:55), birçok mektubunda konuyu Ziya Osman’a hatırlatan Tarancı, günün şairinin dil karşısındaki sıkıntısına dikkat çekmekten kendini alamaz. Hatta bir arkadaşının söylediği “Şiirime sokabildiğim her kelime beni bir ülke fethetmiş kadar sevindiriyor.” sözünü önemli bulur. Bugünün şairi, şiirin kelime işi olduğunu anlamış bulunmaktadır, der. Ancak dil konusunda herkesin sıkıntılı olduğunu, önce dilden atılan Arapça ve Acem menşeli kelimeler nedeniyle dilimizin “yünü kırılmış koyun sürüsüne döndü”ğünü, Avrupa ile temas neticesi de, dilimizin onların adeta müstemlekesi haline geldiğini ifade eder. Bu durum, birbiriyle kaynaşması mümkün olmayan kelimelerle dilin dolmasına, kural-ların temelinden sarsılmasına yol açmış, şairin de elini kolunu bağlamıştır. Oysa kelime önemlidir. O, şiirin ham malzemesidir. Yalnız bizde durum tersinedir. Görmüş, geçirmiş kelimelerle “piçkurusu, zıpcıktı, ne idüğü belirsiz kelimeler” bir aradadır.(Y:54)

Ahmet Kutsi’yi değerlendirirken de, onun şair olarak öne çıkan bir özelliğinin kelime seçimi olduğunu, sert kelimelerden ziyade yumuşak kelimeleri seçtiğini söyler.(Y:21) Yine kelimelerin birbiriyle akrabalıklarına, yabancı ve dost oluşlarına dikkat ettiğini fark eder. (Y:22) Abdülhak Hâmid’i değerlendirdiği yazısında ise, onu halkın dilini, gönül dilini kullanmadığı için eleştirerek, şiirde samimiyet ve tabiiğe vurgu yapar. Onun için, “şiirin nesci olan kelimelere esir ve cariye muamelesi yaptı, onları tanımağa, sevmeğe, anlamağa, aralarındaki gizli sempati ve antipatileri sezmeğe doğru gitmedi, kelimeleri kuklalar gibi oynattı.” ifadelerini kullanır. Bununla beraber, dilimizin de örf ve adetlerimiz gibi sürekli değiştiğini, dilimizdeki “hercaflığın” ise şairleri eskiten bir olumsuzluk olduğunu belirtir.(Y:51)

Cahit Sıtkı, “Yeni Türkçe Kelimelere Dair” başlıklı yazısında da kelime konusu üzerinde durur. Dil tartışmalarında, kelimelerin kabul veya reddinin halkın muvafakati ile olduğunu, dile giren kelimenin hemen şiirde kullanılmasının söz konusu olamayacağını, “Kıvamına gelmemiş, Türk şuuruna intikal etmemiş yeni kelimelerle” güzel şiirler yazılamayacağını söyler. Günümüz şairinin, “Türk halkı nezdinde taliini deneyen yeni kelimelerin macerasına” bugünlük seyirci kalacağını, tutunacak olan kelimelerin aradan bir müddet geçtikten, eskidikten sonra kullanılabileceğini söyler. Çünkü der, şair kullanacağı kelimelerden “azamî kemal” taleb eder. “Kemal ise ancak yüzyılların uğultusuyla dolmuş, manasına, telaffuzuna ve şekline saadet ve felaketlerimiz karışmış, dokunsan ses verecek kadar canlı, annemiz, çocuğumuz kadar bizden olan kelimelerde bulunabilir.”(Y:62)

“Şiir Üzerine Düşünceler” yazısında ise, şiirin kelimeyle yazıldığını bir kez daha yineler ve kelime nedir sorusunu, “Annedir, dosttur, kadehtir, hasrettir, hayâldir, yani bir mânası, tedaisi, bir gölgesi, hatta bir rengi ve adı olan nesnedir. Kelime insanoğlundan haber verir. İnsanoğlunu işlemek her sanatkârın boynunun borcudur. İnsanoğlu dünyanın en zengin madenidir.”(Y:79) diye cevaplar. Bir konuşmasında ise, şiir yazmak isteyen kişinin “kelimelerini sınıf arkadaşları gibi yakından tanınması”nı ve nerede kullanacağını bilmesini ister. Şiirin parlak hayallerle değil, bu bilgilerle yazılacağını söyler.(Y:109)

Cahit Sıtkı’nın dönem şiiri ve şairleriyle ilgili yazılarında üzerinde durduğu bir konu da vezin meselesidir. Konuyu “Şiirde Vezin Taassubu” başlıklı bir yazıda ele alır. Devrinde aruzla, heceyle ve serbest vezinle güzel şiirler yazıldığını, ancak şairlerde bir vezin taassubunun var olduğunu iddia eder. Gerçekte var olan durum budur. 1930’larda hece ağırlıklı olmak üzere, şiirimizde her üç vezin de kullanılmaktadır. Cahit Sıtkı, her şairin kendi kullandığı vezin haricinde yazılan şiirlere bir değer atfetmediğini ifade ederek, bu ayrıma karşı çıkar. Ona göre, aruzun mükemmeliyetini Yahya Kemal’den, hecenin Türkçeye kazandırdığı ses kıvraklığını Ahmet Hamdi’den, serbest veznin imkân zenginliğini Nâzım’dan dinleyenlerin, bu aşinalığın, şairlerine “kullandıkları vezin hakkında ne lezzetli şiir hakikatleri söylediğini” bilirler, der.

Cahit Sıtkı, insanın bazen vezinsiz, kafiyesiz şiir söyleyebileceğini, bu şiirlerde de, aruz ve hecede olduğu gibi “impeccable [kusursuz] bir form” bulunabileceğini, ancak ölçülü yazarlara bunları anlatmanın mümkün olmadığını dile getirir. Aynı şeyin serbest vezinle yazarlar için de geçerli olduğunu, kimi hallerde

vezin ve kafiye'nin bir şiir zarureti olarak bütün büyüsunü buna "borçlu olduğunu" dile getirir. Örnek olarak da Necip Fazıl'ın "Neredesiniz" şiirinden birkaç mısrayı alıntılar.(Y:56-57)

Vezin konusunda esnek olan Tarancı, 1936'da kendisiyle yapılan bir mülâkata hececileri eleştirerek başlar. Onların şiir söylemediklerini, birine şair denmesi için vezinle yazmasının yetmeyeceğini dile getirir. Mehmet Emin'in, o günlerde yazan beş hececilerden çok evvel heceyle söylediğini, bugünkülerin onun "muakkibi" olduklarını ve nazımla yazmadan ileri geçemediklerini ileri sürer. Cahit Sıtkı bu konuda kendi nesline ve gençlere daha yakın durur. O, estetik bir dikkati ve şiirde sesi önemseyenlerdendir. Bu nedenle Yahya Kemal'i her seferinde ayırmayı ihmal etmez. Onun birçok mısrasının 7+7'ye uyduğunu, Nâzım'ın serbest vezinle yazdıklarında da "hece vezninin envâî türüsü"nü bulunduğunu belirtir. Yine Ahmet Muhip ve başkalarının, hecenin 7+7 ve 6+5'ten ibaret olan ölçüsünü genişlettiklerini, on üçle, on dokuzla yazdıklarını söyler. Bütün bunları sayarken vurgulamaya çalıştığı şey, hünerin ölçüde olmadığıdır. "Mesele şair olmakta ve güzel yazmakta.."dır. (Y:92-93)

Dönem şiirinin şekil noktasındaki çeşitliliğini, şiir için bir başarı kabul eden Tarancı, Yahya Kemal, Ahmet Hamdi, Ahmet Kutsi, Ahmet Muhip ve Oktay Rifat, Orhan Veli gibi şairlerin, başka başka vezinlerle yazmalarına rağmen, "şekil endişesi ve şekil güzelliği"nin en göze çarpan özellikleri olduğunu söyler. Dolayısıyla günün şiirinde gözlemediği bu arayışları, yeni sesler, yeni güzellikler hasreti olarak değerlendirir ve şiirin "istikbali için" sevinilecek bir hadise olarak görür.(Y:107)

Heceyle ve serbest vezinle söyleyen Cahit Sıtkı'nın 1940'lardan sonra serbest vezne yöneldiği bilinmektedir.⁵ Bir mektubunda kendi serbest vezin anlayışının büsbütün başka olduğunu söyleyerek, "benim niyetim, Türkçe'deki bütün ses imkânlarını yoklamaktır." der. (ZM:104) Bu dikkatle dönemine bakar ve bir başka mektubunda, Nâzım'ın serbest vezni ile Oktay Rifat'ın, Orhan Veli'nin bu türden şiirlerinde hep, "vezinli kafiyeli şiire benzemek gayretleri" olduğunu, "mısraların kesilişinde, takdim tehirlerde" bunun hissedildiğini ifade eder. (ZM:63) Yani onlar da bu veznin hakkını bir türlü verememişlerdir.

Şiirde sağlamlığı önemli bulduğunu söyleyen Tarancı, Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta, vezin, kafiye, takti gibi özelliklerin bunun işaretleri olarak kendini belli ettiklerini söyler. Ancak serbest şiirde bu yoktur ve mısralar birbi-

⁵ Korkmaz, a.g.e., s.253

rine gizli bir bağla bağlanmaktadır. Bu da biten mısranın son hecesiyle başlayan mısranın ilk hecesi arasında oluşan ses yakınlığıdır ve bunun Nâzım'ın şiirinde kısmen var olduğunu, ancak kendisinin bunun farkında olmadığını söyler. Bunun için kafiyeye başvurmakta, bazı mısraları tekrar etmekte, bazı heceleri öne çıkarmaya çalışmaktadır.(ZM:126) Benzer özellikleri Ziya Osman'ın "Bilemiyorum" başlıklı şiirinde de bulur ve onun farkında olmadan, birçok mısraları kafiyeli bir yapıyla şiirini oluşturduğunu söyler. Sonra da, serbest nazımla mevsimler arasında bir bağ kurduğunu, bu vezinde daha çok bahara ve yaza mahsus olma gibi bir özellik sezdiğini, kendisinin kışın, yani o günlerde daha çok vezinli kafiyeli şeyler yazma hissi içinde olduğunu belirtir.(ZM:83)

Dönem meseleleri içinde ele aldığı konulardan biri de, antolojidir. Feridun Fazıl'ın hazırladığı *Büyük Harpten Sonrakiler Antolojisi* isimli eseri "Antoloji Modası" başlıklı yazısında konu edindir. Antoloji konusunun önemli olduğunu, emek mahsulü olanlara ihtiyacımızın bulunduğunu söyleyerek, antolojiyi hazırlayanın seçtiği şairler hakkında incelemeler ve tahliller yapmasının, onları tercihinin okuyucuda bir şiir zevki oluşturacağını, okuyucuyu tatmin edeceğini söyler. Ancak bir moda halinde her önüne gelenin antoloji hazırladığını ve piyasayı bu tür eserlerin doldurduğunu söyleyerek, aradığı antolojinin bir türlü bulunamadığını ifade eder.(Y:69)

Antoloji kaynaklı bir diğer yazı, "Bugünkü Şiirimizde Aşk"tır. Dündar Akünal'ın çıkardığı *Türk Edebiyatında Aşk Şiirleri Antolojisi* kitabından hareketle, aşk temasını kısaca değerlendirir. Aşkın artık günün şiirinde halk şiiri ve divan şiirindeki kadar yer tutmadığını söyler. Buna neden olarak, aşkın "eski nüfuz ve kudretini kaybetmiş" olmasına bağlar. Sonra eski şairler, sadece aşk ilahının oklarıyla yaralanırken, günün şairinin "başka cinsten oklarla da" kalbinin delik deşik olduğunu ifade eder. Bunun için Oktay Rifat'la Nedim arasında fark olacak, der. Çünkü ayrı bahçelerde ve başka mevsimlerde "şakıyan bülbüller"dir.(Y:64)

Şairi, "cemiyetin en gizli hareketlerini" kaydeden bir sismografa benzeten Cahit Sıtkı, insanlık tarihinin her devrinde şiirin toplumun karakteristik vasıflarını aksettirdiğini (s.101), günün şiirinin de hayatla "muvazi" gittiğini, bu çerçevede Yahya Kemal'in, Ahmet Muhib'in ve Ziya Osman'ın şiirlerinin aynı olduğunu söyler. "Memleketimizde şiire alâka gösteriliyor, fakat bu alâka dağınık ve şuraya buraya serpilmiş bir haldedir ve ekseriya şairi tatmin edecek kadar isabetli ve şuurlu değildir."(Y:104) Yine de, bugünün edebiyatının üstün tarafı der, "fildişi

kuleden agoraya inmiş olmasıdır.” Bu nedenle, günün şiiri konu çeşitliliği bakımından zengin ve canlıdır.(Y:125)

Şiir- toplum ilişkisinde, Ziya Osman ile Orhan Veli arasındaki söyleyiş farklılığını “zevk anarşisi” sayanlara karşı çıkararak, bugünün klasik dönemden farklı olduğunu, bu nedenle eskilerde olduğu gibi ortak zevklerden söz edilemeyeceğini dile getirir. O, devrinin insanıdır ve problemlere o günün şartları içinde bakmaktadır. Batı ile ilişkilerimiz sonucu “hayat telakkisi, cemiyet görüşü, memleket ve dünya meselelerini hallediş” açısından farklı kesimler oluşmuş, şair de değişmiştir. Bugünün şairi düne göre “daha mutedil, daha zengin bir mizac’a sahiptir. Bu nedenle farklı sesler çıkmasını “hayra yormak lâzımdır”, der. Beş tane Yahya Kemal’imiz olacağına bir Ahmet Muhib’imiz, bir Fazıl Hüsnü’ümüz, bir Oktay Rifat’ımız, bir Melih Cevdet’imiz, bir Sabahattin Kudret’imizin olması Türk şiiri için bir zenginliktir, şeklinde görüş bildirir.(Y:68)

Cahit Sıtkı'nın üzerinde durduğu bir husus da, bazı gençlerin halk şairleri gibi şiir söyleme çabalarıdır. Bu özentiye eleştirerek, halk şiirinin yeni şiir için sadece bir “hareket noktası” olabileceğini söyler. Buna örnek olarak Oktay Rifat’ı gösterir. O, bu madeni keşfetmiş ve bunu işlemeye koyulmuştur.(Y:72) Bir de, Bedri Rahmi'nin *Yaradana Mektuplar*'ında halk şiirinin havası vardır. Ancak o, vezinsiz ve kafiyesiz yazdığından, ondaki halk edası “aşıkâr değil, gizli”dir.(Y:72)

İsimler ve Eserler

Cahit Sıtkı'nın kişilerle ilgili değerlendirmelerinde öne çıkan isimler çok fazla değildir. Birçoğu yakından görüştüğü ve eserini takdir ettiği isimlerdir. Eskilere ait geniş değerlendirmeler pek yoktur, olanlar da olumsuzdur. Ya bir yazının içinde yahut bir mektupta, kısa bir cümlecik halinde değerlendirmelerdir bunlar. Sadece Abdülhak Hâmid'le ilgili iki yazısı bulunmaktadır. Ölümünden bir yıl sonra kaleme aldığı “Hâmid'in Şiiri” başlıklı yazısında, onun şiirinin okunmayışını konu edinir. Önce onu, şiirimizi divan edebiyatının gül kokusu ile bülbül nağmesi arasından “engine çıkaran”, şarkla garbı birleştiren şair olarak över. Ardından, o günün şiiri içinde bir mısrasının bile hatıra gelmeyişinin kendisine dokunduğunu söyler. Kendisi gibi “hayata âşık olmuş” bir adamın unutulmasına gönlünün razı olmadığını, ancak onun da belagat yapmaktan kurtulamadığını ve “gönül dilile” konuşamadığını belirtir.(Y:48-49)

“Makber Şairi İçin” başlıklı yazısında da dil üzerinde durur ve benzer şeyleri söyler. Eleştirileri daha çok dili üzerinedir. Hâmid'in Babiâli ağzı konuş-

maktan vazgeçmediğini, “tabilik ve samimiyete” *Makber*’in içinde hemen hiç yer vermediğini, kelimeler arasındaki “gizli sempati ve antipatileri sezmeğe” çalışmadığını söyler. Yine de, ona minnettarlığının büyük olduğunu, ölümüyle de Türk şiirini günün aktüalitesi yaptığı gibi, şiirin gerektiğinde “bütün bir memleketi peşine takabilecek kadar sihirli ve büyük bir kuvvet olduğunu” gösterdiğini belirtir.(Y:51)

Yahya Kemal ise takdir ettiği şairlerdendir. Onunla ilgili ayrı bir yazısı bulunmaz. Ancak ses, şekil ve ustalık konusundaki düşüncelerini örneklendirmek istediğinde, onun ismini zikreder. 1935 yılında yapılmış bir ankete verdiği cevapta, doğu ile batıyı “ustalıkla mezceden” Yahya Kemal’in, şiirimizin “kutuplarından” olduğunu, onun şiir yazdığı devrede Türk şiirinin “varım” diyebileceğini iddia eder.(Y:88) O, şiirde ne’den çok nasıl’ın önemli olduğunu anlamış, bu nedenle gülden bülbülden bahsetmeyi bir eksiklik olarak görmemiştir.(Y:41) “Şekil Üzerine” başlıklı yazıda ise, şeklin önemine vurgu yaparken Yahya Kemal’le Edip Ayel’i karşılaştırır ve onun şekli anladığını, şiirlerinde de bunu başarıyla gerçekleştiren “müstesna bir şair” olduğunu söyler. Gazel yazmayı sürdüren Edip Ayel’i ise okuma ihtiyacı duymayız, der. (s.66)

Ziya Osman’a yazdığı bir mektubunda ise, Yahya Kemal’in Cumhuriyet’te çıkan “Perestiş” gazelini beğenmediğini, “çok kolay ve gevelenmiş bir şey.” sözleriyle iletir. Bir yazıda elbette ki böyle bir sözü söylemesi mümkün değildir; çünkü Yahya Kemal’le yakınlığı vardır ve onunla zaman zaman görüşmektedir. (ZM,80)

Eskilerden olarak, 1930’lu yıllarda şiir dünyasında kısmen görünen Ahmet Haşim, Cahit Sıtkı için ayrı bir öneme sahiptir. Vasfi Mahir’in bir kitabı dolayısıyla yazdığı yazının bir yerinde, “bugünkü şiirin babası Ahmet Haşim’le Yahya Kemal’dir.” değerlendirmesinde bulunur.(Y:44) Kendisiyle yapılan bir konuşmada ise, onun için şu övücü sözleri söyler. “Haşim’i hem beğenir hem severim. Bence Ahmet Haşim Türk şiirine istiklâliyetini kazandıran ilk adam, ilk ustadır.”(Y:95) der. Yahya Kemal’i unutmuş olmayı kabullenemez ve hemen arkasından, “Yahya Kemal de çok değerli bir ustadır.” der. Sonra, “Gel kurtul o dar varlığın hendesinden” mısrasını zikrederek, böyle bir mısranın şairi “benim için elbette ki azizdir.” itirafında bulunur.(Y:95) Unutulmamalı ki, onun bütün değerlendirmelerinde ölçü, şiirdir.

Eskiler kısmında ismini zikredeğimiz bir diğer isim Mehmet Emin’dir ve o da 1930’lu yıllarda şöhretinin zirvesindedir. Ancak Cahit Sıtkı Mehmet

Emin'i, sadece bir tesbit olarak zikreder ve o günün edebiyatına eserlerinden çok ideolojisi ile tesir ettiğini belirtir.(Y:44)

Cahit Sıtkı'nın günün şairlerinden şiirine önem verdiği isimler Necip Fazıl, Ahmet Kutsi ve Ziya Osman Saba'dır. Onları ses ustalığı, dili kullanım ve söyleyişleriyle güçlü bulmaktadır. Necip Fazıl'ı *Kaldırımlar* kitabı dolayısıyla yazdığı "Şiirimizin Bir Zirvesi: Necip Fazıl" başlıklı yazısında konu edinir. Yazı, aynı zamanda onun ilk nesir denemelerindedir. Şiire merak saldığı günlerde şairin *Örümcek Ağrı* kitabıyla karşılaştığını, bu küçük kitapta bulduğu "yeni ahenk ve hususi lezzet" in kendisini büyülediğini söyleyen şair, bu şiirlerde "asabi" bir kalbin çarpıntılarının duyulduğunu, o günden beri bu sese gönül verdiğini ve nerede duydu ise başını o tarafa çevirerek "huşu içinde bu sesi" dinlediğini ifade eder.

Necip Fazıl'ın daha ilk eserinde büyük bir başarı gösterdiğini söyleyen Cahit Sıtkı, "yalnızlığı ve ümitsizliği terennüm eden" şiirleriyle güçlü bir söyleyiş ortaya koyduğunu belirtir. Sonra gurbet gibi "şiire en fazla yaraşan bir mevzuu" onun kadar güçlü ifade edebilen bir başka şairimizin olmadığını söyleyerek bir dörtlülüğü alıntılar. "Gülleri büyüten ince hevesle/ Çektiğim dertleri gözümde besle./ Yalnız annem gibi o ılık sesle/ İçimde dövünüp ağlama gurbet."

"Kaldırımlar"ı "Türk şiirinin şahikası" diye niteleyen Cahit Sıtkı, Necip Fazıl'ın bu şiirle "henüz keşfedilmemiş bir şiir sahasına dalarak" oradan kendi marazi hassasiyeti ve "fevkalade ifade kudreti"yle ölmez bir "şaheser" ortaya çıkardığını belirtir. Günün şiirinin aydan, yıldızdan, bülbülden, gülden bahsetmeyi seçtiği bir zamanda o, hayattan ve onun rahatsız eden gürültülerinden kaçarak karanlık ve sükûnete koşmayı tercih etmiş, bu ruh halini "samimî" ve "üstadane" bir şekilde anlatmasını bilmiştir. Şiirin bazı mısralarına dikkat çekmeyi sürdüren Tarancı, şiirden hareketle şairin ruh dünyasını tahlile çalışır. "İkinizin de ne eş ne arkadaşınız var/ Sükût gibi kimsesiz, çığlık gibi hürsünüz." mısralarını "çelik kuvvetinde" söyleyişe sahip mısralar olarak niteler. "Dalgalar, yürüyünüz aryalım beraber,/ Başımızı dövecek yalçın kayalıkları" mısralarını ise, hayattaki koşturmacayı, beyhude çabayı "bu kadar acı bir surette ifade" eden bir söyleyişle henüz karşılaşmadığını belirtir. "Çan Sesleri" şiirinin şu mısralarını da, "nadir" tesadüf edebileceğimiz mısralardan sayar:

"Sağa sola sallanıp dan dan çaldı çanlar
Durmadan çaldı çanlar, durmadan çaldı çanlar."

Kaldırımlar kitabındaki bütün şiirleri güzel bulduğunu söylese de, özellikle “Keder”, “Gözler”, “İstasyon”, “Anneciğim” şiirlerinin ismini zikreder. “Ne İleri Ne Geri” ve “Takvimdeki Deniz” şiirleriyle Necip Fazıl’ın tırmanışını sürdürdüğünü, hecenin üstadı sıfatını Faruk Nafiz’den çok onun hak ettiğini, bu şiirleriyle büyük şairlerin arasına katılmayı şimdiden başardığını söyler.(Y:16-20)

Vezinle ilgili bir başka yazısında ise, Necip Fazıl’ın “Nerdesiniz” şiirini, vezin ve kafiyenin şiir için bazen gerekli olduğu, bunların “bir ses dünyasının tekevvününe yol açtığını” örneklemek için kullanır. Ardından da şu mısraları verir: “Kim bilir, nerdesiniz/ Geçen dakikalarım,/ Kim bilir, nerdesiniz?/ Yıldızların, korkarım,/ Düştüğü yerdesiniz,/ Geçen dakikalarım. (Y:57)

Ahmet Kutsi’yi *Şiirler* kitabı dolayısıyla konu edinmiştir ve yazısının başlığı da “Ahmet Kutsi’nin Şiirleri” adını taşımaktadır. Edebiyata ilgi duymaya başladığı günlerde tanıdığı ve o günden beri hayranı olduğu Ahmet Kutsi’nin şiirini, “uzlet saatleri”ni paylaştığı bir arkadaş olarak çok sevdiğini söyler. Onun, “melâle aşına” ruhunun “muammalarını” anlattığını, bunu da “yumuşak kelimeler”le yaptığını belirtir. En belirgin vasıflarından biri budur. Ahmet Kutsi’nin şiirin bir “kelimeler dini” olduğunu bildiğini, hiçbir şeyi tesadüflere bırakmayarak her şeyi inceden inceye düşünerek, ölçüp tartarak ve “estetik kanunlarına” uyarak oluşturduğunu söyler. Onun bütün başarısı “kelimelerin hüsnü intihabında ve onların imtizacındadır.” der. Şiirlerinde dış dünyanın kargaşası ve kaosu yerine kendi öz dünyasını, hasret ve iştiaklarını, kırgınlık ve elemelerini bize duyurmaya çalıştığını belirttiği Ahmet Kutsi’nin “Çingirak”, “Anneler”, “İhtiyar Kızlar”, “İlk Uykular”, “Ölü”, “Ocak Başında”, “Lahit” şiirlerinin her birinde farklı bir güzellik bulur. En sevdiği şiirin ise “Yarasa” olduğunu ilave eder. O, sevilen ve “elmas parıltıları” diye nitelediği mısralara sahip olan şiirleriyle, son on senelik edebiyatımızın en iyi şairlerindedir.(Y:21-24) Ziya Osman Saba’ya yazdığı bir mektupta da, onun “Yarasa”, “Nerdesin” ve “İhtiyar Aslan” şiirlerini beğendiğini söyler.(ZM:52) Bir konuşmasında, “çok sevdiğim iki şair”(Y:96) dediği Ahmet Kutsi ile Necip Fazıl’ı, 1935 yılında yapılmış bir ankete verdiği cevapta da, günün şiirinin en güçlüleri olarak sayar.(Y:90-91)

Yazılarında şiirini pek konu edinmediği Ziya Osman Saba’yla ilgili düşüncelerini ise ona yazdığı mektuplardan öğreniriz. Bunlar özel olarak yazılmışlardır ve bütünüyle subjektif değerlendirmelerdir. Ancak zaman zaman onun şiirinde öne çıkan bazı hususlara temas eder ki, diğer yazılarında gördüğümüz değerlendirmelerle benzeşmektedir. Beğendiği mısraları zikretme, bazı mısralar-

daki söyleyiş kusurlarına takılma ve şiir için önemli gördüğü dikkatler... Ziya Osman'a sık sık minnetlerini, takdirlerini ve övgülerini sıralayan Cahit Sıtkı, "şii-rimin mezayasından bahsedilirse, bu mezayayı sana medyun olduğumu herkese ilân etmekliğimde" bir mahsur yok, der.(ZM:47) Bir başka mektupta ise, "şii-rlerini dudaklarımdan düşürmediğim birkaç sayılı şairden birisi de sensin", sözleriyle eserlerine karşı beğenisini dile getirir.(ZM:52)

Şiir anlayışı ve şiirle uğraşma noktasında yönlendirmelerini önemseydiği Ziya Osman'a, "Biz 'güzel'i arayan adamlarız, bazen yanıldığımız olabilir, müm-kündür." (ZM:103) diyen Cahit Sıtkı, Ziya Osman'la şiiri, şiir dünyasını, güzel şiir yolundaki arayışlarını paylaşır. Ondan beğendiği mısraları alıntılar, zaman zaman da, Paris'ten gönderdiği 1.2.1939 tarihli mektubunda olduğu gibi, şiirlerini "7+7 ve takti taassubu" nedeniyle eleştirerek, "Ne olur biraz kendinden çıksan, vezin değıştirsen, takdim ve tehirlere başvurmasan.." (ZM:56) sözleriyle uyarıda bulunur.

30.5.1942 tarihli mektubunda ise, Ziya Osman'ı serbest vezinle yazmaya başlaması nedeniyle tebrik eder. Kendisi daha önce serbest söyleyişe geçmiş olan Cahit Sıtkı, onun böylece her mısrayı ölçülü söylemek endişesinden kurtularak, daha tabii bir edaya kavuşacağını ifade eder. Gerçi, 7+7 taassubundan kurtulmuştur ama, "her şiirin bünyesine göre bir form aramak, söylenen şeyden ziyade söyleniş şeklinin, edasının; bir kelimeyle ifadenin mühim olduğunu tamamiyle idrak hususunda" yeterince başarılı olamamıştır. Bu sadece onun eksigi de değildir. Onda olan hata, "kelime tasarrufunu ihmal"dir.(ZM:130-131)

Aynı mektubunda Ziya Osman'ın şiirinde bulunduğu bir başka özelliğe, hayatıyla şiiri arasındaki paralelliğe dikkat çeker. Mahcup, konuşurken kızaran, kadınlar yanında utanıveren, kahveye tereddütle korkarcasına giren şairin bu özelliklerinin şiirine yansıdığını, kendisinin de ilk kitabındaki şiirlerde aynı halin var olduğunu söyler. Bu düşüncesini Alain'in bir kitabından hareketle, onun yaptığı değerlendirmeye dayandırır. Alain, insanın kol hareketleri, adım atışı, gerinişi, oturuşu, kalkışı vb. özelliklerle şiiri, sanatı arasında "müşahede edilebilir bir münasebet" in söz konusu olduğunu söylemektedir.(ZM:126)

Bir diğer mektubunda, onun şiirinde hâlâ devam eden tutukluktan yakınır. Evet, samimiyeti, kelime müsrifliği göstermemesi, kesif konuşması göz önünde bulundurulması gereken meziyetleridir. Ancak yine de, daha bir özenli olmasını ister. (ZM:180-181)

Cahit Sıtkı ile karşılıklı şiir teatisinde bulduklarından, mektuplarında onun bazı şiirlerini düzeltme ihtiyacı duyar, bazısını da söyleyişle mükemmel bulur. Güzel buldukları mısraları özellikle zikreder.⁶ Örneğin, askerde iken gönderdiği 30.11.1941 tarihli mektubunda Ziya Osman'ın "Rabbim Nihayet Sana" şiirini değerlendirir. "Rabbim nihayet sana.." şiirinin yosunlu bir denizaltı kadar rüyalı ve o kadar temiz derinliğine keyifle daldım. 'Çok şükür öleceğiz' epey güzel ve derin. Yalnız 'artık' kelimesinin tekerrüründen çekinmeyip onun altındaki mısradaki bulunan 'Rabbim' yerine 'ben artık korkmuyorum' desen daha iyi olur gibi geliyor bana. Çünkü ancak bir merhaleye geldikten sonra bu korkmamazlığın başlıyor." şeklinde uyarılarını sürdürür. Şu mısralar ise mükemmeldir:

"Bir ağaç altında sevgilimiz, annemiz;
Gece değmemiş sema, dalga bilmeyen deniz." (ZM:88)

29.12.1941 tarihli mektupta, iki şiir göndermiştir Ziya Osman. İkincisini sevdim der ve bazı tashihlere ihtiyacı olduğunu söyler. Şiirlerin ismi söylenmez. Ancak söz konusu ettiği şiirlerden biri "Toprağım" ismiyle kitaba girmiştir. Önce bazı kelimeler üzerinde durur. Sonra bazı mısralara takılır. Şiirde yer alan, "Eski bir evde olmak, orda, Eyüpsultanda" mısrasını çok beğenir ve bunu sonraki bazı mektuplarında da zikreder. Onun bu mısradaki bulduğu şey, "duyuş samimiyeti, hasret gerçekliği, söyleyiş pürüssüzlüğü ve şair ustalığı.."dır. (ZM:123)

Her mektupta konuşulan şey şiirdir, dergilerdir ve şairlerdir. İki dostun dünyası bunlar üzerine kurulmuş gibidir. 14.5.1942 tarihli uzun mektubunda üzerinde durduğu husus, Ziya Osman'ın şiirinde yer yer var olan uzun mısralardır. Bunların kısaltılması gerektiğini söyleyen Cahit Sıtkı, mısradaki uzunluğun on beşi, on altıyı geçmemesi gerektiğini, uzun mısranın nefesi yorduğunu, aruzda ve hecede bunun nazarı dikkate alındığını belirtir. Sonra da, "az kelimeyle söylenmesi mümkün bir hayali, bir duyusu, bir hasreti fazla kelimeyle söyleme"nin lüzumsuzluğuna dikkat çeker. Ancak, bu şiir dikkatsizliklerinin her şiirde var olduğunu, bunlardan kurtulmak gerektiğini belirtir.(ZM:127)

⁶ İki şairin karşılıklı olarak birbirlerinin şiirlerini düzeltmeleriyle ilgili olarak bkz: "Şiiri Birlikte Yazmak/ Cahit Sıtkı- Ziya Osman Dostluğu", *Doğumunun 100. Yılında Uluslararası Cahit Sıtkı Tarancı Sempozyumu*, (7-9 Ekim 2010, Dicle Üniversitesi- Diyarbakır), Atatürk Kültür Merkezi yayını, Ankara 2013, s.935-947

Bir diğer mektupta ise, birçok meseleden sonra, Ziya Osman'ın "Hatıra" şiirine değinir. Şiirde anlamlı söyleyiş güzelliği arasında tereddüt ettiğini gösteren bir hava sezmiştir. Dolayısıyla bu türden dikkatler, biraz da özel dikkatlerdir. Böyle böyle şiirin ustası olunacaktır. Sonra, bir şiirin "Kısalık veya uzunluğu, şiirin senin tahteşşurunda ihtizaz ettirdiği seslere ve nağmelere bağlı bir şeydir; daha doğrusu, şiirin nerede biteceğini ancak şiirin kendisinden" öğrenebiliriz.(ZM:161)

Ziya Osman, bir başka mektubunda "Bütün saadetler mümkündür" şiirini göndermiştir. Şiire de adını veren bu mısrayı güzel bulduğu için zikreder ve bu mısradaki "tabîî fışkırışı ve mükemmel söyleyişi" diğer mısralarda bulamadığını belirtir. Sonra, şiirin biraz fazla uzatılmış geldiğini, 'bütün saadetler mümkündür' dedikten sonra, "beşer tahayyülünde yer alan saadetlerden üç beş taneyi ustaca" saymanın yeterli olduğunu, aksi takdirde şairin kendi kendini taklidini "fasit dairesi"ne düşeceğini söyler.(ZM:210)

Yazılarında şiirlerinden alıntılar yaptığı, şiiri hakkında olumlu şeyler söylediği diğer isimler Oktay Rifat ile Orhan Veli'dir. Oktay Rifat'ı ayrı bir yazıya konu edinmemiştir ama şiirini yakından takip etmektedir. Vezin konusu üzerinde dururken, onun şiirindeki sadelik ve halk şiirini yeniden işleme özelliğine dikkat çeker. Serbest vezinle söylediği "Gün Sonu Konuşması" şiirini, onun son parçasını, sahip olduğu "sade ve derin güzelliği" sebebiyle anar.

"Benzemezler insan dostlarıma
Ağaçlar gölgesini esirgemez;
Güneş köpeğimden daha sadık,
Dizlerime sıçrar, ellerimi ısırır.."(Y:56-57)

Halk şiirinden yararlanma konusuna örnek verirken de, Oktay Rifat'a başvurur ve onun halk şiirini aksettirliğini, "temessül edilmiş eski bir güzelliğin yeni bir şairin hançeresinde yeni bir hayata kavuşması" sözleriyle verir. İki dörtlülüğü alıntılar. Biri şudur:

"Ne ettim de badı saba ile yolladım
Gurbet ilden nazlı yâre selâmı?
Yetiş imdadıma telli telefon;
Ayağıma düştüm posta katarı!"(Y:72)

Orhan Veli'yi ise, "Şair Orhan Veli" başlıklı, ölümü üzerine yazılmış bir yazıda konu edinir. Onun şiiriyle ilgili değerlendirmeleri olumsuz değildir. Bunu Cahit Sıtkı'nın söyleyişe verdiği önemle açıklamak mümkündür. Önce vezinli kafiyeli şiirler yazan Orhan Veli'nin yeni şiire yönelişini, "bir çocuk şair hüviyetiyle" çıkış olarak değerlendirir. Bu şiirlerde bir çocukluk günleri havası, "okuyucuya dilini çıkararak muzip bir çocuk edası" bulunduğunu söyler. Ondaki yıkıcılık kadar, yapıcılık tarafını sezen N. Ataç'ın onun şiirlerindeki tazeliği anlata anlata bitiremediğini, kendisinin de Fransız şiirindeki gelişmeleri takip ederek şiirinin arkasını doldurduğunu söyler.

Orhan Veli'nin halk deyimlerinden yararlanarak, herkesin zevkine varabileceği bir sadelikle şiirler söylediğini dile getiren Cahit Sıtkı, "Söz" şiirini zikreder. "Söz' şiiri bu yoldaki çalışmalarının belki de en başarılı örneklerinden biridir. Sevdiğini muhalebeciye çağıran şairin toplum kurallarını hiçe sayışını bu kadar güzel söyleyen bir başka şiir bilmiyorum. Ya o 'Cımbızlı Şiir? Frenklerin l'éternel féminin dediği kadın milletini beş minnacık mısra da anlatmak değme şaire nasip olmaz. Orhan, tarzı icabı olacak, böyle raccourci [kısaltılmış] şiirleri daha iyi kıvırıyordu." değerlendirmesini yapar.(Y:76)

Cahit Sıtkı onun kendini şiir söylemek için doğmuş biri olarak gördüğünü, şiiriyle insanı "her tarafa kucaklamak" istediğini ifade eder. Bunun için her tür sıradan konuyu şiirine konu edindiğini, sahip olduğu "şiir zekâsı" sayesinde, toplum dertlerinden bahsetmiş olmasına rağmen slogancı şairler arasına düşmediğini, dünyaya ve insanlara "şair gözüyle bakmak cesaretini elden bırakmadığını" söyler. Bu mücadelesiyle şiirimizin rahat bir nefes almasını sağlamış, Türkçemize "katıksız, pırıl pırıl şiirler" bırakmıştır, der.(Y:76-77)

Bunların dışındaki isimlerden haklarında değerlendirme cümleleri bulunanlar çok fazla değildir. 1936 yılında kendisiyle yapılan bir konuşmada, yukarıdaki isimlere ilaveten "ayrı kıymetlerde gençler"(Y:93) dediği Ahmet Hamdi, Ahmet Muhip, Şevket Hıfzı, Feridun Fazıl, Behçet Kemal, Ömer Bedrettin, Fazıl Hüsnü, Hâmit Macit, Fahri Belek isimlerini sayar. Ancak bunların birçoğuyla ilgili bir şey söylemez. Konuşmanın sonlarında ise, "Genç nesilden şiirine en çok inandığımı arkadaşlar Ahmet Muhip, Ziya Osman, Şevket Hıfzı, Feridun Fazıl ve Fazıl Hüsnü'dür" der.(s.96)

Ahmet Hamdi'yi hece ve özellikle şekil noktasında başarılı bulan Tarancı, üzerinde pek durmaz.(Y:66) Yalnız Ziya Osman'a yazdığı bir mektubunda, "Bursa'da Zaman" şiirini beğenir. Bazı yerlerinde şekil ihmali olsa da, "Hakikaten

güzel şiir"dir. "Doğrusunu istersen ne Yahya Kemal edasından bir aksisada bula bildim ne de Haşim'in kuşlarından ve ağaçlarından bir gölge; hatta Valery'nin ayak izlerine de rastlayamadım." der. Sonra da, "İşte şiirde mahallilik, Türklük, kısacası şairlik böyle olur." değerlendirmesini yapar.(ZM:210)

Bir dergiyi ve ondaki şiirleri değerlendirirken, Ahmet Muhip'i "genç Türk şiirinin gözbebeklerinden biri" olarak niteler ve ondan iki mısra alıntılar.(Y:94) Bir mektubunda da Ahmet Muhip için, "malum şeyleri güzel kalıplara dökmesini bilen mahir bir çocuk" ifadesini kullanır.(ZM:52)

Ziya Osman'a devrin diğer şairlerinden bahsederken, Melih Cevdet'i şiire kafa yoranlardan biri olarak niteler ama realiteye çok takıldıklarını da vurgular. Orhan ve Oktay ona göre daha "mutedil"dirler.(ZM:165-166) Aynı mektupta dönemin diğer şairleri Fazıl Hüsni, Bedri Rahmi ve Celal Sılay için, "kabiliyetli ve kudretli çocuklar" dese de, "mühim ve büyük şeyler söylemek sevdasına kapılıp 'söyleyiş'i ihmal" edişleri nedeniyle eleştirmekten geri durmaz. (ZM:166)

Bir başka mektubunda Bedri Rahmi'yi "form mefhumunu hiç nazarı itibara almaması"yla eleştirir. Aynı şeyleri İlhan Berk için de söyler.(ZM:170) Sabahattin Kudret ise, başlangıçta kendisi ve Muhip tesirinde iken, şimdilerde başka türlü yazmaktadır. Bu lehine olduğu gibi, "form anlayışıyla müteharrik" oluşu da önemlidir.(ZM:170) Ahmet Necati imzasıyla yazan Necati Cumalı da, bir şiiriyle dikkatini çeker ve ondan kısaca, "lalettayin bir şair" olmadığı değerlendirmesinde bulunur.(ZM:119)

Karşılaştırmalar

Batı kültürünü ve edebiyatını yakından takip etmiş, onu özümsemiş bir şair olan Cahit Sıtkı'nın yazılarında dikkat çeken bir özellik de, hemen her konuda örnek verirken yahut açıklama getirirken Batılı sanatçı ve şairlerin isimlerini anmasıdır. Öne çıkan isimler simbolistlerdir. Batı şiiri ile karşılaştırma özellikle Baudelaire'le olur. Necip Fazıl'ın şiirdeki yerini ve özelliklerini konu edindiği yazısında, onun şiirimize bir ürperme getirdiğini, gelecek nesillerin bunu çok iyi duyacağını ve Baudelaire gibi onun da tesirinin günden güne artacağını ve isminin etrafında kopan velvelenin çoğalacağını iddia eder.(Y:20) Necip Fazıl'ın *Kaldırımlar*'daki "Ayak Sesleri" şiiriyle Valéry'nin "Les Pas" şiiri arasında bir yakınlık bulur. (Y:16) Yine Ahmet Kutsi'yi, "maddeler dünyasının zalim zaruretleri içinde çırpınan" sanatkâr ruhun "kendi öz, güzel ve hudutsuz dünyasına" olan iştiyakını Baudelaire'den sonra duyurabilen biri oluşuyla anar. Sonra onun da Baudelaire

gibi bulutları sevdiğini belirtir.(Y:22) Hâmid'i de, dilinin tabii olmayışı nedeniyle eleştirirken, onun konuşmasını bilemediğini, "Allah'la Verlaine gibi konuşmasını bilmiş olsaydı, kimbilir, 'Sagesse'den daha ne kadar üstün, ölmez bir şiir bırakacaktı" sözlerini söyler.(Y:49)

Ziya Osman'a bir mektubunda, kendisinin niyetinin Türkçe'nin bütün ses imkânlarını yoklamak olduğunu söyleyerek, benzer özelliklerin Baudelaire'de, Verlaine'de olduğunu, ancak her ikisinin de "aynı şekilde duymak" kusurundan kurtulamadığını belirtir. Bu nedenle kendileri için yapılacak olan şeyin, Victor Hugo'nun Fransızca'da yaptığının benzerini yapmak, "Türkçenin müsaadesi nisbetinde buna çalışmak" olduğunu belirtir.(ZM:104)

Yine Ziya Osman'a bir mektubunda, şiirde form meselesi üzerinde dururken, şairin nasıl söyleyebileceğini sezmesi, şiirin de kendi formunu şaire duyurması gerektiğini belirtir. Bu konuya önce Heredia'yı örnek verir. Onun *sonnet* saplantısından kurtulamadığını ve yanıldığını belirtir. Sevdiği şairler olan Baudelaire, Verlaine, Mallarmé, Valéry, Rimbaud'nun adlarını sayar ve onların "hep mütenevvi vezinlerle yaz"dığını, onların "bu hakikati ve zarureti" anlamış olduklarını söyler. Sonra da, "Hasılı, şair, çocuklarına hep aynı renk ve biçimde elbise giydirmek isteyen babadan ziyade, küçük kardeşlerinin hangi renk ve biçimde elbise içinde daha güzel, daha sevimli olabileceklerini, onların hareketlerinden ve sözlerinden anlayarak onlara istedikleri renk ve biçimde elbise giydiren bir ağabey, anlayışlı bir ağabey vaziyetinde olmalıdır." diye sözlerini bitirir.(ZM:113-114)

Cahit Sıtkı'nın bir özelliği de, yazılarında ve mektuplarında, şairlerle ilgili değerlendirmeler yaparken, karşılaştırmalara başvurmasıdır. Bir şairi yahut bir şiiri konu edinirken, bunu günün diğer şairleriyle ilgi kurarak yapar. Örneğin Necip Fazıl'ın "Hırs" şiirini Faruk Nafiz'in "Fırası" şiiriyle, güçlü söyleyişe sahip olma özelliğiyle karşılaştırır. "Hırs'ın son kıtası Faruk Nafiz'in 'Fırası' şiirinin son kıtasından çok daha kuvvetlidir." der. "Fırası'nın aruzla, "Hırs'ın heceyle yazıldığını belirtir. İkisinden de alıntı yapar.

"Hırsım gibi sonsuz yaşarsan sen de,
Ben ölümle sırdaş olur beklerim.
Hırsıma toprağı rakip etsen de,
Mezarında bir taş olur beklerim." (Y:19)

Ahmet Kutsi'yi konu edindiği yazıda da, onu şuuraltının karanlıklarını ve müphemliklerini şuur faaliyeti halini getirişi nedeniyle Ahmet Haşim'le benzerlik

kurar. (Y:21-22) Ziya Osman'ı mektuplarında bir yerde, Vasfi Mahir gibi, sesi ihmal ederek motiflere takılmakla suçlar. Zira ona göre ses esastır. Bunun için kendisini Orhan Veli'ye benzemekle eleştiren mektubunu cevaplarken, asıl olan sesi dikkate almak olduğunu, buna göre bakıldığında böyle bir şeyin olamayacağını söyler. Sonra da, Şevket Hıfzı'nın ilk şiirlerinde Necip Fazıl'ın tesiri olduğunu, Faruk Nafiz'in *Suda Halkalar*'da Yahya Kemal'in sesini taklit ettiğini, İlhami Bekir gibi şairlerin de Nâzım'ın sesine "varis çıktıklarını" söyler.(ZM:109)

Sonuç olarak Cahit Sıtkı, döneminin dergilerinde yayımlanmış bulunduğu yazılarında ve şiirin her problemini kendisiyle paylaştığı Ziya Osman'a yazdığı mektuplarda, zevki ve estetik ölçüleri çerçevesinde kendi şiir anlayışı kadar, çağdaşı şairlerin şiirlerini dikkatle takip etmiş, onlarla ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu yazı da söz konusu dikkatleri tespitle şairi anlamaya çalışmakta, hatırlanmasına bir katkıda bulunmak istemektedir.

KAYNAKÇA

- Tarancı, Cahit Sıtkı, *Yazılar, Makaleler-Konuşmalar-Yanıtlar*, (Haz. Hakan Sazyek), İstanbul, Can Yayınları 1995.
- Tarancı, Cahit Sıtkı, *Ziya'ya Mektuplar*, İstanbul, Varlık yayımları 2001.
- Tarancı, Cahit Sıtkı, *Evime ve Nihal'e Mektuplar*, (Haz. İnci Enginün), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları 1989.
- Korkmaz, Ramazan, *İkaros'un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı*, Ankara, Akçağ Yay. 2002.